

ТАЛАБАЛАРДА КАСБИЙ-КРЕАТИВЛИК КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ-НИНГ ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ

Исманова Маъмура Абдумуниновна

ЧДПУ мактабгача таълим методикаси кафедраси уқитувчиси

Аннотация. Мақолада шахс креативлигини психологик хусусиятлари, креатив фикрлашни ривожлантириши йуллари, талабаларда креативлик куникмаларини шакллантиришининг назарий жиҳатлари ёритилган.

Калит сузлар: креативлик, потенциал, конвергент дивергент, ижодкорлик, иқтидор, рефлексия, интеллект, стереотип, интуиция.

ПЕДАГОГИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ У СТУДЕНТОВ

Аннотация. В данной статье рассматриваются психологические особенности творчества личности, способы развития творческого мышления, теоретические аспекты формирования творческих способностей у студентов.

Ключевые слова: креативность, потенциал, конвергент-дивергент, творчество, талант, рефлексия, интеллект, стереотип, интуиция.

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL AND CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL AND CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS

Abstract. This article examines the psychological characteristics of a person's creativity, ways of developing creative thinking, and theoretical aspects of the formation of creative abilities in students.

Keywords: creativity, potential, convergent-divergent, creativity, talent, reflection, intelligence, stereotype, intuition.

Talabalarda kasbiy sifatlarni namoyon etuvchi eng muxim ijtimoiy fazilatlaridan biri bu kreativlik hisoblanadi. Kreativlik tushunchasi talaba shaxsining ijodiy potentsiali b'ylishi bilan birga uning mustakilligini ifodalovchi jarayondir. Kreativlik bevosita tafakkur bilan bo'liq, unda sifat va miqdor namoyon b'yladi. Talabaning kreativligi voqea va hodisalarning y'ziga xos mox'iyatini ijodiy anglashga asoslangan faoliyat hisoblanadi. B'ylajak pedagogning kreativlik sifatlariga ega b'ylishi uning shaxsiy qobiliyatlari, tabiiy va ijtimoiy kuvvatini kasbiy faoliyatni sifatli, samarali tashkil etishga y'naltiradi. Oliy tahlim jarayonida talabalarining kreativlik sifatlariga ega b'ylishlari ularda y'quv va tarbiya jarayonlarini tashkil etishga anhanaviy yondashishdan farqli yangi fo'yalarni yaratish, bir qolipda fikrlamaslik, y'ziga xoslik, tashabbuskorlik, noaniqlikka to'qat qilmaslikka yordam beradi.

Tadqiqot davomida kator psixolog va pedagog olimlarning kreativlikka oid ilmiy manbalari y'rganildi va taxlil qilindi.

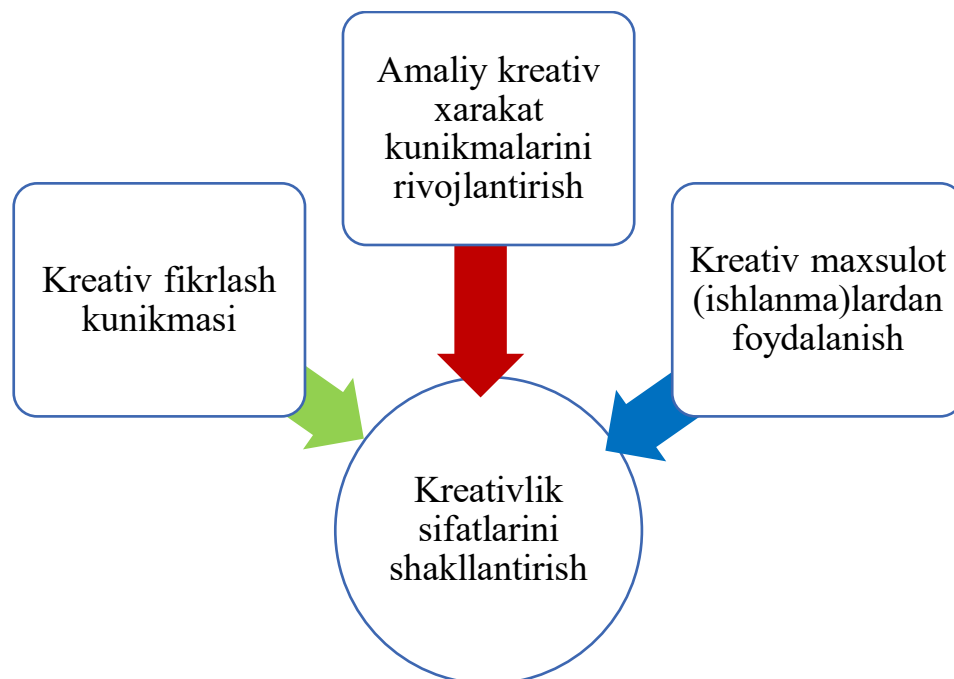
D.Gilford fikricha "konvergent fikrlash muammolarni hal qilishning barcha mavjud usullarini tahlil qilishga, ulardan faqat bittasini to'g'ri tanlashga qaratilgan. Konvergent fikrlash muammoning ilgari ma'lum bo'lgan ahamiyatsiz echimiga qaratilgan. Divergent fikrlash muammo hali aniqlanmagan, uni hal qilishning oldindan taklif qilingan, o'rnatilgan usuli bo'lmaganida namoyon bo'ladi. Konvergent fikrlash aqlni, divergent ijodkorlikni belgilaydi"[5; 447-b].

T. Libard, K. Mushuri ijodkorlikning quyidagi asosiy jihatlarini aniqlagan:

- jarayon sifatida;
- mahsulot yaratish sifatida;
- shaxsiy qobiliyat sifatida (aslida ijodiy qobiliyatlar);
- muhit sifatida (ijodkorlik mahsuliga bo'lgan talabni tashkil etuvchi soha, tuzilma, ijtimoiy kontekst);
- hal qilinishi kerak bo'lgan muammo sifatida [6; 77-b].

Kreativlik talaba shaxsining intellektual salohiyati bilan bo'liq jixatlar b'ylib, tafakkurdagi ijodiylik va tahlim jarayonida ijodiy xamkorlik bilan rivojlanadi. Talabalar ijodini rivojlantirishda munosabat

va xatti-harakatlarini, o'qitish va o'qitishga yanada ochiq yondashuvni ta'minlashi maqsadga muvofiq. Derappi Patti talabalarda kreativlik sifatlarini shakllantirish quyidagi y'llar orkali amalga oshirilishini tavsiya etgan.

kreativ fikrlash kunikmasini shakllantirish, yag'ni talabalardagi fikrlash ravonligi, moslashuvchanlik, uziga xoslik, yaratuvchanlik kabi kunikmalarni shakllantirish;

amaliy kreativ xarakat kunikmalarini rivojlantirish, yag'ni talabalardagi kreativlikni shakllanishiga tuskinlik kiluvchi kontrsuggestiv, tezaurus va interaksion omillarni bartaraf eti shorkali ulardagi interfaollik vav a mulokotchanlikni rivojlantirish;

kreativ maxsulot (ishlanma)lardan foydalanish talabalarni kizikishlari va extiejarini kondirishga yunaltirilgan ilgor tajribalar, ixtirolar, texnologiyalarni izlab topish va amaliyga tadbik etish [Derappi Patti]

A.A.Andreev, V.I.Soldatkinning tahkidlashicha „ijodkorlik inson faoliyatining sifat jihatidan yangi moddiy va ma'naviy qadriyatlarni yaratuvchi jarayon". Ular ijodkorlik turlarini ixtirochilik, tashkiliy, ilmiy va badiiy ijodiy faoliyatga ajratgan [1;77-b). Talabalarda kreavtivlik k'ynikmalarni shakllantirishda oliy tahlim jarayonida erkin tanlov imkoniyati yaratilishi lozim. Ular y'zleri xoxlagan y'nalishda ilmiy yoki badiiy ijodiy faoliyatni mustaqil ravishda olib borishlari mumkin. Biroq, professor-y'kituvchilar k'yratma va y'nalishni belgilab berishi zarur.

A.Golovanovanning y'zining izlanishlarida kreativ yondashuv ikkita muxim aspektidan iboratligini tavsiya etadi.

1. Protsessual. Bunda talabalar ijodiy faoliyat subhekti sifatida ishtirok etadi, obhektiv xarakatlar t'ylaligicha namoyon etiladi. Muayayn boskich, faza va natijaga erishish, y'zgarishlar amalga oshadi.

2. SHaxsiy sifat. Talabalarda izlanuvchanlik, moslashish, yangilikki intilish va irodaviy fazilatlar ifodalanadi [6].

Demak, talabalarda kreativ k'ynikmalarni shakllantirishda ularning ijodkorligi, qobiliyatini rivojlantirishga y'naltiruvchi pedagogik vaziyatlar yaratish muxim ekan.

N.V.Rojdestvenskaya, A.V.Tolo'in tomonidan kreativlik borasida ilmiy foyalar ilgari surilgan. "Yangicha yondashuv va yangilik yaratish, noyoblik xamda insonning ichki motivatsiyasiga bo'liq jarayon" [5; 127-b] deb tahriflanadi. Oliy tahlim jarayonida talabalarni kreativ jarayonga jalb etish orqali ularda mustaqil fikrlash, y'kuv topshiriklarini bajarishda yangicha yondashuv amalga oshiriladi, ularda kasbiy sifatlar rivojlanadi, kelgusida pedagogik faoliyatini tashkil etishda mazkur unsurlarga tayanadi.

Tadqiqotimizda talabalarda kreativ k'ynikmalarni rivojlantirishda integratsion yondashuvga ustuvorlik berish k'yzda tutildi. SHuningdek differentsial va individual tahlim asosida demokratik tamoyillarga tayanish maqsadga muvofiq. Natijada talabalarda bilim olishga intilish, y'zgalarning ijodiy faoliyatini xis

kilish, hamkorlikda ishlash, boshqalarning shaxsiy qarashlariga xurmatda b'ylish kabi malakalar paydo b'yladi. Bu esa talabalarning kreativ potentsialini oshirilishini tahminlaydi. Ular muammo echimini izlash uchun eng optimal usul va shakllarni topadi, y'qov-tarbiya jarayonida sterotipdan chetlashadi, jamiyat talablariga rioya etishga intiladi, noanhaviy yondashuvlardan foydalanish tajribasiga ega b'yladi.

Фойдаланилган адабиетлар

1. Андреев А.А., Солдаткин В.И. Прикладная философия открытого образования: педагогический аспект. М: РИЦ Альфа МГОПУ, 2022.-168 с..
2. Брунер Джон. Психология познания. М.: Директмедиа Пблишинг, 2008.- 782с.
3. Drapeau Patti. Sparking student creativity (practical ways to promote innovative thinking and problem soving). – Alexandria – Virginia, USA: ASCD, 2014.
4. Голованова А. Коммуникативная креативность субъекта как фактор эффективности группового решения задач. Автореф. к.псих.н.Казань -2003.-
5. 23-с.
6. 5. Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта. Психология мышления / Под ред. А.М. Матюшкина. – М., 1995. – С.433-456.
7. Либард Т., Мушури К., Торджан С., Зенасни Ф. Психология кретивности: Пер. с . фр. М. : Когито-Центр, 2009. 215с).
8. Рождественская Н.В., Толщин А.В. Креативность:пути развития и тренинг.- СПб: Речь, 2006.-320 с.
9. Фозиев Э.Тафаккур психологияси. Т.-1990.-184-б.